

MEMET BAYDUR • Tiyatro Oyunları

İletişim Yayınları 1408 • Memet Baydur Bütün Eserleri 5

ISBN-13: 978-975-05-0695-6

© 2009 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2009, İstanbul

EDITÖR Belce Öztuna - Sina Baydur

DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Defne İpek

BASKI ve CİLT Sena Ofset

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Çağaloğlu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

MEMET BAYDUR

Tiyatro Oyunları

i l e t i ŝ i m

MEMET BAYDUR (1951-2001) Ankara'da doğdu. Ortaöğrenimini aynı kentte tamamladıktan sonra Londra'da Bedford College'da sosyoloji eğitimi gördü. Kendini tümüyle okumaya ve yazmaya adanmıştı. Caz müziğine ve sinema sanatına merak sardı. Altmışlı yıllarda tiyatroya sevdalandı. 1982-1986 yılları arasında yaşadığı Nairobi'de Kenya Toplu İletişim Okulunda sinema tarihi ve sinematografi dersleri verdi. İspanya'da bulunduğu sırada (1988-1992) Merkezi Madrid'de olan Uluslararası Akdeniz Tiyatro Enstitüsü'nün kurucu üyeleri arasında yer aldı ve adigeçen kuruluşun toplantılarında Türkiye'yi temsil etti. 1991'de Kadın İstasyonu adlı oyunu Fransızcaya çevrildi ve Marsilya'da Toursky Tiyatrosunda Electra Station adıyla sahnelendi. Oyunu kendi yönetti. 1992'den itibaren Bonn Tiyatro Bienali'nin Türkiye danışmanlığını yaptı. Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı'nda sinema tarihi dersleri verdi. Memet Baydur'un yayınlanmış olan yirmioç oyunundan çoğu Devlet Tiyatrosu tarafından ve özel tiyatrolarda sahnelenmiş ve sahnelenmeye devam etmektedir. Baydur, seksenli ve doksanlı yıllarda Türk tiyatrosunun önde gelen oyun yazarı olmuş, öyküleri, denemeleri, gazete yazılarıyla dikkat çekmiş ve oyunları tartışma yaratmıştır.

Yayınlanmış olan oyunları şunlardır: *Limon* (1982), *Gün Gece/Oyun Ölüm* (1982), *Yalnızlığın Oyuncakları* (1984), *Kadın İstasyonu* (1987), *Cumhuriyet Kızı* (1988), *Kuşluk Zamanı* (1988), *Yangın Yerinde Orkideler* (1989), *Maskeli Süvari* (1990), *Kamyon* (1990), *Düdüklüde Kıymalı Bamyas* (1991), *Vladimir Komarov* (1990), *Menekşe Korsanları* (1991), *Aşk* (1991), *Sevgi Ayakları* (1992), *Yeşil Papağan Limited* (1992), *Doğum* (1992), *Çin Kelebeği* (1994), *Tensing* (1993), *Genel Anlamda Öpüşme* (1993), *Kutu Kutu* (1994), *Elma Hırsızları* (1996), *Yalancının Resmi-Günebakan Cam Kırıkları* (1996), *Lozan* (2000).

Diğer kitapları: *Gözün Kahverengi Suyu* (öykü), *Örnek Suçlar* (Max Aub'dan çeviri), *Hepsini Okudunuz mu?* (denemeler), *Uccello'nun Kuşları* (denemeler), *Sesiz Güvercinler Ülkesinde* (denemeler), *Sinema Yazıları*, *Mektuplaşmalar* (Adalet Agaoglu ile yazışmalar), *Elveda Dünya Merhaba Kainat* (Memet Baydur anısına hazırlanmıştır).

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
Limon.....	11
Yalnızlığın Oyuncakları.....	75
Kadın İstasyonu.....	123
Cumhuriyet Kızı	165
Yangın Yerinde Orkideler	219
Maskeli Süvari.....	271
Kamyon.....	319
Düdüklüde Kıymalı Bamya	369
Vladimir Komarov	415
Menekşe Korsanları.....	461
Aşk.....	509
Sevgi Ayakları.....	553
Yeşil Papağan Limited	599

Doğum.....	659
Çin Kelebeği.....	667
Tensing.....	675
Genel Anlamda Öpüşme.....	729
Kutu Kutu.....	739
Elma Hırsızları.....	783
Yalancının Resmi.....	829

Çin Kelebeği

OYUN

KİŞİLER:
GEMİCİ
MAKİNİST
KADIN
GARSON

(Işık. Dört bar taburesi. Arkada tahta bir sandık. Üstünde "Montevideo" yazılıdır. Sandığın üstünde bir konyak şişesi, üç bardak. Bar taburelerinde bir Gemici, bir tren Makinisti, kırmızı ve hafif dekolte bir elbise giymiş, otuzlarında güzel bir Kadın oturmaktadır. Dördüncüsü bir garsondur, kendi taburesinin arkasında, ayakta durur ve bir süre öbür üçlünün konuşmalarını dinler.)

GEMİCİ: La Coralie ritme girerken kar yağmaya başladı. Gece yarısı. Bir yıl oluyor yoktum buralarda. Bisiklet yarışları, konyak. (Sessizlik) Bisiklet yarışları... konyak... başka bir şeyleri de özlemiş olmalıyım, di mi?

MAKİNİST: (Garson'a) İki konyak lütfen. (Garson konyakları hazırlayıp sunarken Makinist konuşmayı sürdürür) Çocuklarını özlemiş olabilirsiniz... mesela... (Garson topaldır.)

GEMİCİ: Karım altı aylık hamileydi denize açıldığımda. Döndüğümde ortalıktan kaybolmuştu. Adres bırakmadan gitmiş.

MAKİNİST: Yolculuğun riskleri... şerefe!

GEMİCİ: Evet. Şerefe. (Içerler.)

KADIN: Bulamadın mı izlerini?

GEMİCİ: Kimin izini?

KADIN: Karının ve çocuğunun?

GEMİCİ: Bulamadım. Karım kimsesizdir. Benden başka kimsesi yoktu demek istiyorum, bir de karınıdaki çocuktan. Şimdi bir yaşında olmalı. Kim bilir nerededirler? (Bir an) Büyük gayretle aradığımı

da söyleyemem doğrusu. Kendi isteğiyle giden birini bulmak o kadar kolay değildir.

KADIN: Hamile bir kadın, kimsesiz üstelik, neden çekip gitmek istesin?

MAKİNİST: Doğru. Neden çekip gitmek istesin? Hamile bir kadın...
(İçer) Bir not filan bırakmamış mı geride?

GEMİCİ: Bırakmış. (Üst cebinden buruşuk bir kâğıt parçası çıkarır, açar, yavaş yavaş okur) Sevgilim... bana... sevgilim diyor... Sevgilim... geri geldiğinde ben çok uzaklarda olacağım. Çok uzaklarda... Hayır, zannettiğin gibi kızgın ya da kırgın değilim. Dedemin binlerce puluk koleksiyonunu kanala attığın zaman, beş buçuk yıllık beraberliğimizde bana bir yıl arayla iki kere tokat attığın için, sedef oymalı sandığımızı içindekilerle beraber pokerde kaybettiğin için, karın olmama rağmen bana tecavüz ettiğin için, benimle beş buçuk yılda, beş buçuk kere olsun insan gibi konuşmadığın için, kimsesizliğimle içip içip alay ettiğin için gitmiyorum. Bunların da az biraz etkisi olmuştur elbette... ama... asıl neden... yalnız kalmak isteyişimdir. Yalnız kalmak, çocuğumu, çocuğumuzu senden ve beraberliğimizi anımsatan her şeyden uzak bir yerde doğurmak istiyorum. Elveda. Jenny.

MAKİNİST: Pul koleksiyonu hoop kanala demek? (İçer.)

KADIN: Jenny. İtalya'ya gitmiş olabilir. Ailesi oradan göç etmişti. Tus-canny. İki dağın arasında, üzüm bağları, orman, nehir... Oralara gitmiş olabilir. Sizi sevdiği anlaşılıyor mektuptan.

MAKİNİST: Poker de oynuyorsun demek? (Gemici yanıtlamaz.)

KADIN: Trenle gitti sanıyorum. Garda kimseler yoktu, kar yağıyordu. Topalın biri yardım etti vagona çıkıp yerleşmesine. Şaşkın ve mutlu bakıyordu perona. Tren yola koyulunca gözlerini kapadı ve kapar kapamaz da İtalya'yı gördü. Unutulmak istiyordu, tek istediği buydu, unutulmak ve sessiz sakin bir yerde çocuğunu doğurmak.

MAKİNİST: Trenle gittiğini sanmıyorum. (Üzgünce) Üç konyak lütfen. (Garson konyakları verirken Makinist konuşmayı sürdürür) Nedenini sormayın efendim ama trenle gittiğini sanmıyorum.

GEMİCİ: Yola trenle çıkmış. Bunu biliyorum. İstasyondaki topal herif söyledi. Bileti nereye kadarmış, nerede inmiş, aktarma mı yapmış, bilmiyoruz o kadarını... yola trenle çıkmış, hafiften gülümsüyormuş, istasyondaki topal herif söyledi.

KADIN: Nazik bir adamdı, elimi avcuna alınca anladım. Temaslar birbir çeşittir. Bu cinsini unutmuşum neredeyse. Elim avcuna alınca anımsadım. Bavulumu yerleştirdi, beni koltuğuma oturttu, elimi avcuna alıp gülümsedi. Sonra... hiçbir şey söylemeden indi gitti is-

tasyondan kar altında. Vagonda benden başka kimse yoktu. Birden anlatılması imkânsız bir huzur kapladı içimi. Tren hareket etmek üzereydi, içimdeki çocuğun yürek tıptırtısını duyuyordum. Tren kalktı... ben... çocuğum... Mobilis in Mobili...

MAKİNİST: Trenle gitmiş olamaz. (*Gemici'ye ve Kadın'a bakar*) İçimde bir şey, bir... ses... evet bir ses diyeyim, bana Jenny'nin trene binmediğini söylüyor!

KADIN: Siz bir aptalsınız efendim.

MAKİNİST: Mümkündür bayan, aynı zamanda bir makinistim ama... bir zamanlar kraldım.

GEMİCİ: Şerefe!

GARSON: Şerefe! (*İçerler.*)

KADIN: Kral mı?

MAKİNİST: Evet! Kral... bir zamanlar kraldım! Demiryollarının Kralı!

GARSON: Yaşasın Kral! (*İçer.*)

MAKİNİST: Lokomotifi öperdim, okşardım!

KADIN: Bir kadın gibi...

MAKİNİST: Evet. (*Hemen düzeltir*) Hayır! Ne münasebet! Bir kadın gibiymiş, daha neler! On kadın gibi belki!

GEMİCİ: Ben doğal olarak gemileri yeğlerim.

KADIN: Elbette. Bu da Jenny'nin trenle ayrılmasının nedenlerinden biri. Herkes bildiği dilde çeker gider doğduğu yerden.

MAKİNİST: Anlamıyorum.

KADIN: Ben anlıyorum oysa... Bir lokomotifi öpüp okşarken görebiliyorum sizi...

MAKİNİST: (*Biraz kafayı bulmuştur*) Bir zamanlar kraldım.

GEMİCİ: Yeter! (*Bir an*) Dört konyak lütfen. (*Garson servis yaparken konuşmayı sürdürür*) Jenny'nin gitmesi umurumda bile di'ii! Jenny'nin neyle gittiği umurumda bile değil! Trenle mi gitti, buharlı gemiyle mi? Uçurtmaya mı bindi, kaplumbağaya mı? Umurumda bile değil! Çocuk kız mı oldu, oğlan mı? Gözleri mavi mi yeşil mi? Umurumda bile değil, anlaşıldı mı? Peru'da çıkan orman yangını, İstanbul'daki cüceleri bağlamaz! (*Güler*) Bir Amerikan filminde birisi bunun tam tersini söylüyordu oysa: Çin'de bir kelebek kanatlarını çırpırsa, Karayipler'de fırtına çıkabilir. (*İçer*) Bok çıkar! (*Güler hafifçe*) Çin kelebeği! Cehennemin dibine kadar yolu var Jenny'nin! Çocuğun da! İkisinin de! Çin'in de! Peru'nun da! İstanbul'un da!

KADIN: Belki... senin değildi çocuk.

(Sessizlik)

GARSON: Çocuk ondandı, ama buna hiç inanmadı gemici. Jenny'yi hiçbir zaman suçlamadı ama çocuğun kendi çocuğu olduğuna hiçbir zaman inanmadı. Derinlerde bir yerlerde kendini Jenny'ye, Jenny'nin aşkına layık görmüyordu. Belki... bütün gerginlik bundan kaynaklanıyordu.

MAKİNİST: Bir zamanlar kraldım ben, ... bir kral!

GARSON: Yalnızlığı bulmak için birilerini terk eden insanları anlamak kolay değildir tabii... ama Jenny adamı terk etmemişti... Çocuğunu ve bavulunu alıp yer değiştirdi o. Mektubunda yazdığı gibi, yalnız kalmak ve geçmişini anımsamadan çocuğunu doğurmak istiyordu yalnızca.

GEMİCİ: Dedesinin pul koleksiyonunu... onu incitmek için atmadım kanala.

(Sessizlik)

GEMİCİ: Hem... poker oynamayı bilmiyorum ben...

(Sessizlik)

KADIN: İnsan bir pul defterini neden fırlatır atar suya?

GEMİCİ: Ben...

MAKİNİST: ... bir zamanlar kraldım!

KADIN: Sedefli sandığın içinde ne vardı. Bilmiyorsun biliyorum. Kırık bir toka. Hangi kapıyı açacağı belirsiz bir anahtar. İçi boş bir iki zarf. Bir tırnak makası. Senin bir fotoğrafın. On yedi yaşında çekilmiş. Kullanılmamış iki sinema bileti. Bir çengelli iğne. Bir rozet.

MAKİNİST: Rozet! (İçer.)

KADIN: Sana yazdığı ve nereye göndereceğini bilmediği mektuplar! Jenny hep sana ulaşmak istedi... seninle haberleşmek... nerede olduğunu bilmek... Paylaşmak değil! (Bir an) Haberleşmek...

GARSON: Baylar bayanlar?! Bu gece hesabı ben ödüyorum.

MAKİNİST: Bir konyak.

GARSON: Hemen bayım.

KADIN: Ona ilk tokadı attığın sabah...

GEMİCİ: Önce o... bana vurmuştu.

MAKİNİST: Ah, sevgili amiral, hiç önemli değil bu.

GEMİCİ: Ne?

MAKİNİST: Kimin kime önce vurduğu... (Bir an) Bir "sıra" sorunu değildir bu. Önce o vurdu, önce ben vurdum!!

GEMİCİ: Anlıyorum ama...

MAKİNİST: İnsanlar vurmak için bir neden beklemezler. Gardını düşürürsen yumruğu yersin. Sonra; bir... iki... üç...

GEMİCİ: Hayır, hayır. Öyle olmadı. Ona...

KADIN: Kime?

GEMİCİ: Jenny'ye, "Seni seviyorum," dedim. Kahvaltı ediyorduk. Kahve tasımın içine iki şeker attı ve bir kaşıkla karıştırdı. Bana değil kahveye bakıyordu. Saçları karıştıktı. Seni seviyorum dedim. Yüzüme baktı ve güldü. Sonra bir tokat attı bana.

MAKİNİST: Eee?

GEMİCİ: Ben de ona... bir tokat attım.

GARSON: Neden?

(Sessizlik)

GEMİCİ: Bilmiyorum.

KADIN: Yere düştü. Bir oyun değildi ki. Bir tokattan çok, yumruğa benziyordu aslında. Yere düştü ve hemen kalktı.

MAKİNİST: Bir iki üç...

KADIN: Evet. Bir iki üç... ama ayaklandı Jenny. Burnu kanıyordu.

GEMİCİ: Böyle olsun istememiştım.

KADIN: Kimse böyle olsun istemez. Ama hep böyle olur nedense. Elinin tersiyle burnundan akan kanı sildi. Sonra sana baktı.

GEMİCİ: Sonra bana baktı.

KADIN: Sen de ikinci yumruğu çaktın.

GEMİCİ: Beni küçümser gibi... bakıyordu.

GARSON: Küçümser bir bakış?

GEMİCİ: Beni küçümsüyordu.

MAKİNİST: Orospu!

GEMİCİ: Ona seni seviyorum demiştım.

MAKİNİST: Anlaması gerekirdi.

KADIN: Evet. Yumruğu yiyince anlaması gerekirdi. Oysa... anlamadı. Karnında çocuğuyla çekti gitti.

GARSON: Gitmeliydi. Gitmeyi anlamaya tercih etti.

MAKİNİST: Anlaması gerekirdi.

GEMİCİ: Oysa beni terk etti.

KADIN: Seni terk etti demek? *(Bağırır)* Sen kendinden başka bir şey düşünmez misin bel?

MAKİNİST: *(Garson'a)* Hanımefendiye bir konyak lütfen.

GARSON: Hemen.

GEMİCİ: Konuşmazdık. Daha doğrusu o benimle konuşmazdı. Denizleri, adaları, körfezleri, rıhtımları, balinaları anlatırdım ona önceleri. Dinlemezdi bile beni. Soğuk bakışlarla omzumun üstünden, uzaklarda bir noktaya bakardı. Sürekli üşüyordu. Bir bisküviyi bir saatte yedi. Radyo çalılırsa kapatırdı. Sokaktan bir akordeon sesi gelse, pencereyi kapatırdı. Bir gün... durup dururken doğumunu anımsadığını söyledi.

GARSON: Doğumunu anımsıyordu.

GEMİCİ: Televizyonda Fransa turunu seyrediyordum. Sesi sonuna kadar kısmıştık. Yanımda oturuyordu, elinde o allahın belası bisküviyle. Doğduğum anı anımsıyorum dedi.

MAKİNİST: Sonra?

GEMİCİ: Sonra hiç. Sustu.

KADIN: Hamile kaldığı anı anımsıyor musunuz?

GEMİCİ: *(Ağzını açar, tam bir şey söyleyecekken duralar. Ağzını kapatır. Kadın'a bakar. Bir an) Hayır. (Işık yiter.)*

27 Nisan 1994, Ankara